

Az összefogás ereje

Hogyan segítették a magyarországi segélyszervezetek az ukrán menekülteket?

The Power of Unity

How have Hungarian Aid Organisations Helped Ukrainian Refugees?

ZÁN Krisztina¹

A cikk az orosz–ukrán háború által indukált menekülthullámhoz kapcsolódó humanitárius segítségnyújtást igyekszik bemutatni, természetesen a probléma összetett és sok szálra bontható tartalmi vonatkozásai miatt inkább csak arra fókuszálva, „hogya” és „mit” lehetett tenni a hirtelen bekövetkezett események mentén. A „válaszadók” körében azokat a segélyszervezeteket mutatom be, amelyek a kezdetektől fogva készen álltak, és az önkéntes segítők sokaságának mozgósításával igyekeztek segítséget nyújtani. Tekintettel a folyamatosan változó és nemegyszer hozzáférhetetlen számokra, arra sem vállalkozik, hogy esetlegesen bizonytalan statisztikai adatokkal elterelje a figyelmet a tényleges segítő tevékenységről. A cikk tartalma szinte kizárólag internetes forrásokra épül, mivel a témakört feldolgozó szakirodalom ma még nem áll rendelkezésre. Az orosz–ukrán háború kitörését követő két éven belül nem készült olyan összegző publikáció, amely bemutatta volna azt a menekülthullámhoz kapcsolódó humanitárius összefogást, amelyet a magyarországi segélyszervezetek tanúsítottak.

Kulcsszavak: orosz–ukrán háború, önkéntes, segítség, civil segélyszervezet, menekült

The article tries to illustrate the humanitarian assistance in connection of the Russian-Ukrainian generated refugee waves, because of the complexity of the

¹ Ezredes, PhD, a Magyar Tudományos Akadémia köztestületének tagja, e-mail: zan.krisztina@gmail.com

problem and the possibility that it can be divided into many stands the focus is more on the "how" and "what" can be done along the occurred events. From among respondents those aid organisations going to be presented which were ready from the beginning and by the mobilisation of the volunteers they tried to give help. Regarding the constant changes and the inaccessible data, the article does not undertake to distract the focus from the real helping activity because of uncertain statics. The article is built exclusively on internet resources, because the subject area's literature is not available yet. In the two years following the outbreak of the Russian–Ukrainian war, there has been no summary publication of the humanitarian collaboration shown by Hungarian aid organisations in response to the wave of refugees.

Keywords: Russian–Ukrainian war, voluntary, help, civil aid organisation, refugee

Bevezetés

„Aki megment egy életet,
egy egész világot ment meg.”²

A népvándorlás jelensége, mint egy adott közösség fennmaradásának, megélhetésének kényszere, lehetősége, esetleg más területek meghódításának vágya, a természeti katasztrófák előli menekülés, egyidős az emberiség fejlődéstörténetével.

„A nemzetközi migrációt kiváltó okokkal kapcsolatban klasszikus elméletként kell tekinteni az úgynevezett push és pull modellre. A migrációs modell leírója és legismertebb képviselője Ernest George Ravenstein, angol-német földrajztudós és katona volt. Az elmélet alapvetően az, hogy a potenciális migránsokat a célországban meglévő, általuk vonzóknak vélt tényezők bevándorlásra sarkalják, míg ennek ellentételeként a hazájukban tapasztalt taszító tényezők kivándorlásra ösztönzik. Taszító tényezőnek számít a küldő országban tapasztalható alacsony életszínvonal, alacsony jövedelmek, rossz egészségügyi helyzet, polgárháború, emberi jogok módszeres megsértése, míg a befogadó országban vonzó tényezőnek számít többek között a magasabb életszínvonal, magasabb jövedelmek, az emberi jogok tiszteletben tartása, színvonalas iskolai oktatás stb.”³

2024. február 24-ét követően egy, a 21. században nem mindennapinak tekinthető „népvándorlási folyamat” vette kezdetét. Az orosz–ukrán háború kitörése után Ukrajnában milliók számára a hazájukból való menekülés egyik pillanatról a másikra a hétköznapi élet, az életben maradás téjévé vált. A világszerte megnyilvánuló döbbenet és együttérzés

² „Aki megment egy életet, egy egész világot ment meg” – mondja a Talmud egy olyan traktátusában (Misna, Szanhedrin, 4:5), amely a halállal bünterendő tettek elkövetésével vádolt ember rabbinikus bíróság általi elítélését taglalja. Lásd: http://www.ujexodus.hu/tanulmany/az_igazi_haszidok

³ HAUZINGER–HEGEDŰS–KLENNER 2014: 24.

mellett elsősorban az Ukrajnával szomszédos országok és azok állampolgárai találták szembe magukat a végeláthatatlan menekülthullámmal és azzal a kérdéssel: „hogyan tudunk segíteni?”.

A háború szociális következményei

A fent említett vándorlási folyamatoknak – ha úgy tetszik – „tipikus késő modern kori formája” a társadalmi konfliktusok, az egyes országok, népek között megjelenő, nemegyszer fegyveres összecsapások, háborúk következtében a világ különböző pontjain meginduló kényszervándorlások, amelyek száma és az érintett közösségek nagysága világszerte egyre nő.

Ezzel a folyamattal szembesült a magyar társadalom is. 2022. február 24-én a világ döbbenettel fogadta az orosz–ukrán háború hírért, de az emberek bíztak abban, hogy a harcok hamar véget érnek. Azóta két év telt el, és még mindig nincs béke. 2022. február 24. után Ukrajnában milliók számára vált kézzelfogható valósággá a háború. Családok, idősek és fiatalok, köztük gyerekek keltek útra a harcok sújtotta területekről. Ezek a menekültek gyakran minimális javakkal, pénzügyi tartalékok és információk nélkül lépték át a magyar határt, sietve, előre nem tervezett módon az életüket és gyermekeik (nem egy esetben kedvenc háziállataik) életét mentve.

Az ukrajnai háború első napjaiban – a rendőrség adatai szerint – az érkezők száma 15–20 ezer volt, de még március közepén is 8–10 ezren lépték át a határt. Bár már a háború első napjaiban is látszott, hogy a menekülők többsége továbbutazik Nyugat-Európába, de azonnali segítségnyújtásra, ellátásra, emberi szóra, támogatásra minden egyes, a háború borzalmaitól menekülő felnőttnek és gyermeknek szüksége van.

Publikációmban – a teljesség igénye nélkül – betekintést szeretnék nyújtani abba, hogy a Magyarország határán megjelenő, a harcok borzalmaitól menekülőknél a hazai segítségnyújtók és rajtuk keresztül honfitársaink hogyan, milyen módon próbáltak meg segítséget nyújtani, enyhíteni azt a helyzetet, amibe önhibájukon kívül sodródtak felnőttek, gyerekek ezrei.

A magyar segítségnyújtók humanitárius tevékenysége

Írásomban elsősorban az ábrában szereplő segítségnyújtók munkájára fókuszálok (1. ábra), és a segítségnyújtás általánosan jellemző formáin túl kiemeltem néhány szervezet által rövid – esetleg hosszabb – távon nyújtott, speciálisan egy adott szervezetre jellemző intézkedéseket.

1. ábra: Segélyszervezetek
 Forrás: <https://www.ukrainehelp.hu>

Az ENSZ menekültügyi szervezetének (United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR, ENSZ Menekültügyi Főbiztosság) közlése szerint a háború kezdetétől 2022. május 8-ig mintegy 570 ezer ukrajnai menekült érkezett Magyarországra, ami már önmagában is hatalmas szám.⁴

A segítségnyújtás a kezdetektől fogva – majd a későbbiekben is folyamatosan – kétirányú volt: egyrészt az Ukrajna területén élők, országon belüli menekültek segítése, ellátása, másrészt az országot elhagyni kényszerülő menekültek alapvető – szállás, élelmiszer-jellegű és szociális támogatás iránti – igényeinek kielégítése. Bár már a háború kezdetén, az első menekülthullám fogadásakor is látszott, hogy a menekültek többsége továbbutazik – rokonokhoz, ismerősökhöz – Nyugat-Európába, de azonnali segítségre, a továbbutazásuk biztosítására nekik is szükségük volt.

A menekülthullám megindulásakor a segélyszervezetek szinte mindegyike felhívást tett közzé, amelyben olyan önkéntesek jelentkezését várta, akik több napra a határ menti községekbe tudtak utazni, és kisbuszokat kerestek sofőrökkel, akik a fuvarozásban (a határtól a helyi vasútállomásig vagy Budapestig) tudtak segíteni. Szállásokat kerestek a menekültek néhány napos, esetleg hosszabb idejű befogadására. Ukrán és orosz nyelven jól beszélő tolmácsok jelentkezését kérték a fordítási, tolmácsolási feladatokra, illetve ugyancsak önkénteseket vártak az online szervezési és adminisztrációs munkákra.

Kértek és kaptak – nagy mennyiségben – tárgyi adományokat, csomagolt, kész szendvicseket, meleg élelmiszereket, gyümölcsleveket, izolációs fóliákat, takarókat, hálózsakokat, termoszokat, babaápolási holmikat, tisztálkodószereket, tábori ágyakat. Több civil és egyházi szervezet indított – saját számlaszámán – pénzbeli adománygyűjtést is. A felhívásokra jelentkező önkéntesek napokon, heteken keresztül végezték áldozatos munkájukat a menekültek köszönetének kíséretében.

A Work Force munkaerő-kölcsönzéssel és -közvetítéssel foglalkozó társaság az ukrán–magyar határra kitelepült helyszíneken segített a menekülteknek, egyrészt

⁴ BAKRÓ-NAGY-MIZSUR 2022.

munkásszállásokon való elhelyezésükben, másrészt – igény esetén – végzettségüknek megfelelő munkahely keresésében ajánlott fel segítséget.⁵

A segítő szervezetek online felületeiken – az önkéntesek „toborzásán” kívül – folyamatosan igyekeztek a menekülteket lehetőleg naprakész információkkal segíteni, hogy kimondott vagy néha megfogalmazni sem tudott kérdéseikre, problémáikra, szükségleteikre az önkéntesekkel – vagy azok nélkül is – válaszokat találjanak.

A Migration Aid munkatársai által szervezett programok során olyan projekteket (Együtt Ukrajnáért)⁶ hoztak létre, amelyek a Magyarországon áthaladó, illetve az országban maradó emberek testi és lelki biztonságának támogatását tűzték ki célul. Ezek a projektek igyekeztek a menekülőknek a helyzetük minden pillanatában humánus bánásmódot, biztonságot, védelmet és személyes segítséget biztosítani.

Néhány a fontosabb projektek közül:

- 300 fő befogadására képes átmeneti szálló működtetése Budapesten, teljes ellátással, orvosi segítséggel, ingyenes transzfertszolgáltatással és személyes asszisztens biztosításával;
- 70 fős hosszú távú szálló működtetése Győrben. Az itt tartózkodásuk során a családoknak lehetősége van állást keresni, és megtenni az első lépéseket az integrált, önálló életvitel felé, önkéntesek és adományozók segítségével;⁷
- közép- és hosszú távon Budapesten tartózkodó családok számára napközi üzemeltetése, ahol alkalmazásba vett, Ukrajnából menekült gondozók és pedagógusok biztosítanak autentikus környezetet a gyerekek számára. A gyermekek és szüleik számára orvosi és pszichológusi segítség is biztosított. Iskolaidő alatt a helyi integrációt elősegítő programok mellett az ukrán oktatási rendszerrel harmonizált program is kiemelt figyelmet kap.⁸

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat 2022 augusztusában 150 Magyarországon tartózkodó ukrán családdal kötött egy évre szóló támogatási szerződést, és három hónapos segítő program keretében további 2500 menekülő támogatására vállalkozott, hogy a hosszú távon itt maradó családok integrációját elősegítse, életük újrakezdését megkönnyítse.

A segítő programok az önálló lakhatásban, a gyerekek iskolakezdésében, a szülők elhelyezkedésében egyaránt hathatós támogatást jelentenek. A mindennapos ügyintézésen, a nyelvi nehézségek áthidalásában és a családok életét kísérő szociális segítő munkáján túl az érintettek pénzbeli támogatást is kapnak, amelyet az úgynevezett humanitárius kártyára utal a Szeretetszolgálat, amivel kizárólag az előzetesen meghatározott kiadásokat lehet fizetni. Az uniós forrásból megvalósuló integrációs programban a résztvevők nagy része azokból került ki, ahol az édesapa már évek óta valamelyik magyarországi nagyüzemben vendégmunkásként dolgozik, és a háború kitörését követően jöttek utána a családtagok.

A Szeretetszolgálat családgondozói figyelemmel kísérik a családok mindennapjait, szükség esetén segítséget nyújtanak. Az első időszakban a karitatív szervezet munkatársai

⁵ Közvetlenül az ukrán határról viszi a menekülteket munkásszállókra egy hazai cég 2022.

⁶ United Way Magyarország 2023.

⁷ MigAid [é. n.].

⁸ MigAid [é. n.].

még intenzíven vesznek részt a családok életében, később a segítők szerepe fokozatosan csökken, majd egy év után a családoknak képessé kell válniuk az önálló életre, illetve a magyarországi tartózkodásuk költségeinek az előteremtésére.⁹

A Magyar Vöröskereszt tevékenységéből – az előzőekben már felsorolt segítő formákon túl – elsősorban azokat az integrációs programokat emelem ki, amelyekkel komplex módon tudják segíteni a rászorulókat. Ez magában foglalja a felzárkózást, a munkaerőpiaci integrációt, a pszichoszociális segítségnyújtást és az egészségügyi ellátást.

Az integrációs program kiemelten fontos eleme a pszichoszociális ellátás. A menekültekre komoly pszichés terhek nehezednek egy menekültszállón, olyanok, amelyek egy stabil személyiséget is kiszolgáltatottá tesznek. Tudniuk kell kezelni, hogy idegenekkel lettek összezárva, ahogyan azt is, hogy otthonról rossz hírt kapnak. Meg kell tudniuk oldani az első, az otthonról távol tartott ünnepeket és a kényszerű együttélés szülte mindennapi súrlódásokat. A szervezet által biztosított pszichológusok abban segítenek, hogy az érintettek maguk megtanulják egymás között kezelni a konfliktusokat, hogy a mindennapos nehézségeket ők együtt és egymás között is meg tudják oldani, és túl tudjanak lépni ezen a nehéz, feszült helyzeten.¹⁰

2022. augusztus 12-én együttműködési megállapodást kötött az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága és a Baptista Szeretetszolgálat az ukrajnai menekültek megsegítésére. A felhatalmazás birtokában gondoskodnak a családokról, amelyek Magyarországon szeretnének ideiglenesen élni, szállást és oktatást biztosítanak nekik.¹¹ 2023 márciusában 20 kelet-ukrajnai lányt és fiút láttak vendégül Budapesten a „Kulturális Kirándulás a Fővárosba” nevű programsorozat keretei között. Az utazás célja az volt, hogy a gyerekek egy kicsit el tudják felejtetni azt a sok traumát, ami a háború kitörése óta érte őket.¹²

A Budapest Bike Maffia elnevezésű szervezet alapvető tevékenysége, hogy a munkájukban részt vevő önkéntesek folyamatosan, fenntartható módon cselekszenek, és a rászorulókat – utcán és szociális ellátásban élő hajléktalan embereket – méltóbb életkörülményekhez segítik.

A menekülthullám megindulásakor – határ menti tájékozódást követően – azonnali adománygyűjtést szerveztek. Ezt követően több alkalommal segélyszállítmányt vittek a térségben elszállásolt rászorulóknak, a pályaudvarokra érkező szendvicsfelajánlásokat naponta szállították a menekülteknek. Bár a továbbutazó menekültek számára az ingyenes vasúti utazás biztosítva volt, az ingyenesség azonban nem vonatkozott a helyjegyekre. A szervezet önkéntes segítője pénzzel és személyes támogatással állt rendelkezésre ennek a helyzetnek a megoldására.

A Migration Aid által fenntartott szállón elhelyezett menekülteket napi rendszerességgel látták el étellel, illetve heti bevásárlással segítették a nem intézményi keretben elszállásolt személyeket. A felhalmozódott tapasztalatok alapján a későbbiekben a heti bevásárlás módszerét hatékonyabb segítségre váltották. Kilencezer forint értékben

⁹ Magyar Máltai Szeretetszolgálat [é. n.].

¹⁰ KÓNYA 2023.

¹¹ Együttműködik a UNHCR és a Baptista Szeretetszolgálat az ukrajnai menekült segítéséért 2022.

¹² MAGYAR 2023.

vásárlási utalványokat biztosítottak, így a családok a számukra legszükségesebbeket be tudták szerezni a napi megélhetéshez.

Mivel a kisebb civil szervezetek – amelyek szintén minden energiájukat a menekültügy mellé állították – egyáltalán nem, vagy csak nagyon minimális anyagi forrással rendelkeztek, számukra a Budapest Bike Maffia 22 400 000 Ft összegben juttatott támogatást.¹³

A Magyar Református Szeretetszolgálat Alapítvány (MRSZA) az orosz–ukrán háború kezdete óta szintén aktívan részt vesz a háború elől menekülők közösségei életének megsegítésében. Azonnali támogatásokkal, adományok nyújtásával, valamint komplex integrációs program biztosításával támogatták és kívánják a továbbiakban is támogatni a menekülteket, illetve a menekültközösségeket.

Támogatóik és együttműködő partnereik segítségével – a HEKS,¹⁴ a Christian Aid¹⁵ és az ACT Alliance¹⁶ – a menekültekért végzett szolgálatuk egyik elemeként egy pályázat kiírására is sor került. Ennek keretében olyan Ukrajnából érkezett menekültek közösségét, helyzetét javítani és támogatni szándékozó kezdeményezések megvalósulását szeretnék elősegíteni, amelyek közvetlenül a menekültközösség tagjaitól és/vagy a menekülteket befogadó és segítő közösségektől¹⁷ érkeznek. A pályázati kiírást az SCLR (Survivor and Community-led Response)¹⁸ támogatási módszertan alapján fogalmazták meg, amelynek lényegi eleme, hogy közvetlenül a krízishelyzetben¹⁹ érintett szereplők kezdeményezéseit karolja fel.²⁰

A Magyar Református Szeretetszolgálat Menekültmissziója – a fenti pályázat hosszú távú programján túl – napi szinten is sokszínű szolgálatot biztosít az otthonukat elhagyni kényszerülő gyermekeknek és felnőtteknek. Legyen szó nyelvoktatásról, mentálhigiénés foglalkozásról vagy lakhatásról. Szeretetszolgálatuk mindent megtesz jóllétükért. Volt rá példa, hogy háromnapos dráma- és művészeti foglalkozást szerveztek a fiataloknak, ahol a rengeteg élmény mellett nagy hangsúlyt kapott önmaguk megismerése és fejlődésük.

¹³ Budapest Bike Maffia [é. n.].

¹⁴ Svájci Protestáns Egyházak Segélyszervezete.

¹⁵ We are a global movement of people, churches and local organisations. We are the changemakers, the peacemakers, the mighty of heart. „Emberök, egyházak és helyi szervezetek globális mozgalma vagyunk. Mi vagyunk a változáshozók, a béketeremtők, a szív hatalmasai.”

¹⁶ We are a global faith-based coalition organized in national and regional forums operating in more than 120 countries. Through our more than 140 members, we work on humanitarian aid, gender and climate justice, migration and displacement, and peace and security to support local communities. „Országos és regionális fórumokon szerveződő, több mint 120 országban működő, hitalapú globális koalíció vagyunk. Több mint 140 tagunkon keresztül a helyi közösségek támogatása érdekében a humanitárius segítségnyújtás, a nemek közötti egyenlőség és az éghajlati igazságosság, a migráció és a lakóhelyelhagyás, valamint a béke és a biztonság területén dolgozunk.”

¹⁷ Befogadó közösségnek tekintjük azokat a közösségeket, gyülekezeteket és szervezeteket, amelyek a háború kitörése óta aktívan részt vettek és tevékenységükkel hozzájárultak a menekült közösségek megsegítéséhez, valamint jelenleg is végeznek ilyen irányú tevékenységet, továbbá konkrét jövőbeni elképzelésekkel rendelkeznek a menekültközösségek támogatását illetően.

¹⁸ A túlélő és a közösség által irányított reakció (SCLR) egy olyan munkamódszer, amely felismeri, hogy a válság által érintett emberek az első és utolsó válaszadók bármely katasztrófa esetén. Az SCLR eszköz biztosítja a segélyszervezetek számára, hogy megerősítsék ezen autonóm önszegélynyújtás hatókörét, mértékét és hatásait, és építsenek kollektív jellegre.

¹⁹ A krízishelyzetbe került közösségek azok, akik elsőként és sokszor a leginkább hatékony módon reagálnak javaslatokkal és cselekedetekkel az előállt helyzetre.

²⁰ Magyar Református Szeretetszolgálat 2023.

Mindezt egy biztonságos és inspiráló környezetben, amelyben minden ember értéket képvisel, minden vélemény számít, és szabadon lehet hibázni.²¹

A Caritas Hungarica a segítségnyújtás során a kezdetektől igyekezett a leginkább személyre szabott szolgáltatásokat nyújtani. A menekültek fogadásához önkéntes segítőtöket szerveztek, a határnál való ellátáshoz és a melegedőpontok működtetéséhez tartós élelmiszereket, tisztálkodási és higiéniai szereket, takarókat, hálózsákokat, felfújható matracokat gyűjtöttek. Felmérték, hogy Budapesten és annak vonzáskörzetében kik és mennyi időre tudnak a menekülteknek szállást, étkezést, tisztálkodási lehetőséget biztosítani.

Személyre szabottan – tanácsadás, tolmácsolás formájában – segítséget nyújtottak a továbbutazáshoz vagy a Magyarországon való tartózkodáshoz szükséges ügyintézésben. A későbbiekben olyan területeken is rendelkezésre álltak és segítséget biztosítottak, mint a munkaerőpiaci fejlesztő, integrációs szolgáltatások vagy az egészségügyi szűrővizsgálatok elérhetősége.

A menekültek számára 90 órás nyelvtanfolyamot szerveztek a magyar mint idegen nyelv tanulásához, pszichológusok bevonásával igyekeztek támogatást nyújtani a megélhetési és krízishelyzetek kezelésében, de a menekültek mentális „jólétének” érdekében törekedtek közösségi és szabadidős programok szervezésére is.²²

Adományvonal működtetésével, illetve a Katolikus Karitászs központi bankszámláján „Ukrajnai háború” megnevezéssel indított számlaszámon is gyűjtöttek és gyűjtenek pénzbeli támogatást a segítségnyújtás különböző formáinak működtetéséhez.²³

Gyorsan és hatékonyan reagált az Ökumenikus Segélyszervezet is az Ukrajnából érkező sok ezer menekülthez. 2022. február 25-én önkéntesek és a szervezet munkatársai utaztak a határhoz, ahol sátrakat és menekülteket támogató pontot állítottak fel. A Budapestről továbbutazó családokra gondolva a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtérén gyermekbarát sarkot is kialakítottak. Rövid és hosszú távra szólóan lakásokat és szállodai szobákat biztosítottak a menekülteknek, helyeket szabadítottak fel szociális intézményekben, kiépítettek egy olyan partnerhálózatot, amely a Magyarországon tartózkodó menekülteket élelemmel, higiéniai cikkekkel, szállással és pszichoszociális támogatással látta el. A BOK csarnokban létrehoztak egy budapesti menekülttranzit-központot, amelyet öt másik karitatív szervezettel közösen működtettek. Itt a többirányú konkrét segítségnyújtáson túl (étel, ital, szállás, továbbutazáshoz szükséges segítség) különböző szolgáltatásokat igényelhettek a menekültek, és regisztráltathatták magukat a hatóságoknál, amennyiben hosszabb ideig kívántak maradni.²⁴

A menekültek magyarországi beilleszkedésének támogatására Budapesten létrehozták az Ukrajnai Menekülteket Támogató Központot, amely ma is működik. Az intézmény minden, az itteni élettel és letelepedéssel kapcsolatos kihívásban segítő kezet kíván nyújtani a háború elől menekülőknél és ennek érdekében számos szolgáltatást biztosít számukra. Ilyenek a szálláskeresés, az egészségügyi ellátáshoz, az oktatáshoz és a munkaerőpiachoz való hozzáférés, állami adminisztratív

²¹ Magyar Református Szeretetszolgálat [é. n.].

²² Katolikus Karitászs [é. n.].

²³ Katolikus Karitászs [é. n.].

²⁴ Lásd: <https://segelyszervezet.hu/kampanyok/haboru-ukrajnaban/>

eljárásokban való segítség, pszichológiai, jogi és természetbeni segítségnyújtás. Ezek mellett a Központhoz szorosan kapcsolódik egy közösségi tér, ahol ukránul beszélő mentálhigiénés szakemberek különböző terápiákkal (művészet, zene) segítik az 1–6 éves gyermekeket a traumák feldolgozásában, amíg a szüleik dolgozni mennek.²⁵

A Szervezet vidéki intézményei, valamint humanitárius munkát végző csoportok, gyülekezetek és helyi szervezetek kiterjedt hálózatával való együttműködése tette lehetővé, hogy a Szervezet az egész országban támogassa a menekülteket. A cél meghatározó módon a menekültek integrációja, az önellátás és önfenntartás képességének erősítése, ennek érdekében – többek között tolmács segítségével – magyarul tanulhatnak az érintett felnőttek és gyerekek.

Az első ukrainai menekültek érkezése óta a Magyarországi Evangélikus Egyház a hozzá tartozó szervezetekkel együtt folyamatosan segítséget nyújt azoknak, akiknek a háború miatt el kellett hagyniuk az otthonukat. Missziójuk célja a sérülékeny, vagyis a leginkább rászoruló menekültek, a gyerekek, nők, idősek, fogyatékkal élők támogatása azáltal, hogy a határátlépés után biztonságos megállóhelyet létesítsenek nekik: lakhatást, ételmezt, gyógyszert, tanácsadást, utazást, orvosi és egyéb szolgáltatást biztosítva. Egyaránt igyekeztek segítséget nyújtani a más országba továbbutazóknak, a Magyarországon menedéket keresőknek és azoknak is, akik a hazatérés mellett döntöttek.

A fizikai segítségnyújtás mellett nagyon fontos a hazájukat elhagyni kényszerülő menekültek számára az az érzés, hogy nincsenek magukra hagyva, hogy a határt átlépve olyan emberek várják őket, akik azért vannak ott, hogy ebben az embert próbáló helyzetben segítséget nyújtsanak.

Az Evangélikus Diakónia az Evangélikus Egyház külföldi partnerszervezetei anyagi támogatásával többféle programot tudott megvalósítani a menekültek számára:

- a German Doctors²⁶ elnevezésű segélyszervezet 21 ezer eurós támogatásából szakmai és nyelvi képzési programot indított;
- a Bajorországi Evangélikus Egyház 40 millió forintos támogatásával a menekült-szolgálat 2023-ban 192 családnak (721 főnek) biztosított lakhatási és/vagy létfenntartási támogatást, valamint 124 gyógyszerreceptet váltott ki. Szükség és igény szerint három–öt hónapon keresztül fizették menekültek albérleteit, illetve az anyagi segítségen kívül integrációs tanácsadással is támogatták őket, hogy a számukra új környezetben megtalálják a helyüket;
- az Amerikai Evangélikus Egyház anyagi segítsége jóvoltából a diakónia mintegy 300 családot, ezernél is több embert tudott ellátni. Szolgáltatásuk az álláskeresési tanácsadás: egy munkatárs felkészíti a munkakeresőket, megismerteti velük a helyi környezetet, segít nekik önéletrajzot írni, a munkáltatói kapcsolattartó pedig munkahelyeket keres a menekültek számára;
- a Lutheránus Világszövetség támogatásából megvalósuló program keretében az országos iroda nevelési és oktatási osztálya hétvégi iskolát működtet

²⁵ Megkezdte működését az Ökumenikus Segélyszervezet Ukrán Menekülteket Támogató Központja Budapesten.

²⁶ German Doctors carry out voluntary medical projects in developing countries and help where misery is part of everyday life. A német orvosok önkéntes egészségügyi projekteket hajtanak végre a fejlődő országokban, és segítenek ott, ahol a nyomor a mindennapi élet része.

azoknak a gyerekeknek, akik az iroda épületében kialakított ukrán iskolában tanultak korábban. Ennek a projektnek része az a tájékoztató program is, amelyben az evangélikus középiskolákban migrációról beszélgetnek a felkészített trénerek a tanulókkal.²⁷

Fontos és egyre sokrétűbb támogatást nyújt a Budapest-Józsefvárosi Evangélikus Egyház-község által fenntartott Dévai Fogadó Menekülteket Segítő Közösségi Központ az anyaföldi Dévai utcában, amely egy éve nyitotta meg kapuit. A komplex szolgálat számos szervezet – köztük az UNICEF, Budapest Főváros Önkormányzata, az Ökumenikus Segélyszervezet, a Magyarországi Evangélikus Egyház – anyagi és személyi támogatásával végzi munkáját.²⁸

A Hit Gyülekezete Szeretetszolgálat állandó jelenlétet biztosított az érintett pályaudvarokon, szállásadó helyeken, határ menti városokban. Szervezetten és gördülékenyen végezték a menekültek koordinálását, akiket a szükséges adminisztrációt követően segítettek eljuttatni a következő állomásra vagy pedig szállásadó helyszínre. Önkénteseik folyamatosan részt vettek a gyűjtőpontokra érkezett adományok szétosztásában. Telefonos elérhetőséget biztosítottak, hogy a rászorulóknak a számukra legfontosabb információkhoz hozzájussanak, felmerülő kérdéseikre megfelelő válaszokat kaphassanak.²⁹

A Magyar Helsinki Bizottság a kezdetektől folyamatosan készen állt jogi segítséget nyújtani a rászorulóknak. A vonatkozó jogszabályok megismertetése során elsődlegesen kiemelték és felhívták a figyelmet arra, hogy az Ukrajnából menekült állampolgároknak nem jár automatikusan a menekültstátusz, azt kérniük kell. A kérelmet személyesen kell beadniük bármelyik határhoz közeli gyűjtőponton vagy az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóságon. Ebben a folyamatban is nagyon nagy szerep jutott az önkéntes segítőknek. Arra is felhívták a figyelmet, hogy az eljárást követően megkapott menedékes státusz nem illeti meg a magyar állampolgársággal rendelkezőket.

A menedékes státusz magában foglalja az egészségügyi ellátást, szállás és étkezés biztosítását, az óvodás, illetve tanköteles korú gyermekek hazai intézményekben való elhelyezésének lehetőségét, havi 22 ezer forint pénzügyi támogatást, valamint az ingyenes nyelvvoktatásban való részvételt.

A Helsinki Bizottság a honlapján hívta fel a figyelmet az ideiglenes védelemre jogosultként elismert személyekkel kapcsolatos veszélyhelyzeti szabályokról, továbbá a közfoglalkoztatásról és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CVI. törvény szabályainak eltérő alkalmazásáról szóló 86/2022. (III. 7.) Korm. rendeletre. Az állam a kormányrendeletben szabályozta a menedékesek foglalkoztatását. Ennek értelmében az állam támogatást biztosít a feltételeket teljesítő munkaadóknak, akik menekültként érkező ukrán állampolgárokat foglalkoztatnak, és hosszú távon gondoskodnak megfelelő szállásukról, valamint a munkahelyre való

²⁷ BALCZÓ 2023.

²⁸ Lásd: <https://devaifogado.eu/>

²⁹ Adománygyűjtés az ukrán menekülteknek 2022.

eljutásukról az ezt vállaló cégek havonta 60 ezer forint/fő, gyermekeik után további havi 12 ezer forint támogatást kapnak.³⁰

A humanitárius segélyszervezeteken kívül fontos megemlíteni, hogy a Fővárosi Szociális Közalapítvány a Fővárosi Önkormányzattal és az UNICEF Regionális Menekült-program Magyarországi Irodájával együttműködésben, az OTP Bank közreműködésével készpénzalapú támogatási programot indított olyan gyermekes családok számára, amelyek az ukrajnai háború elől menekülve érkeztek Magyarországra. A Fővárosi Önkormányzat a Budapest Helps Támogatási Program keretében részletes intézkedési tervet dolgozott ki a menekültek megsegítésére, amelyben a saját rendelkezésre álló eszközeivel igyekezett hozzájárulni a közös erőfeszítésekhez. Az intézkedési terv öt olyan szolgáltatást tartalmazott, amelyekkel célzottan a Budapestre érkezőknek tudtak segíteni:

- rövid távú szállásbiztosítás;
- hosszú távú szállásbiztosítás;
- étkeztetés;
- transzfer;
- információáramlás segítése.

Fontos eleme volt a Fővárosi Önkormányzat intézkedéseinek, hogy hosszú távon biztosította a menekültek számára az ingyenes utazást a BKV járatain.³¹

2024. január 16-tól újabb támogatási kört indított a Budapest Helps Támogatási Program, amelynek kiemelt célja annak elősegítése, hogy a menekült családok bizonytalan helyzetük – különös tekintettel a téli időszak szükségleteire – ellenére is gondoskodni tudjanak gyermekeikről.³²

Befejezés

Az ukrajnai háború kitörését követően kibontakozó humanitárius válság hatására példátlan összefogás jött létre a magyar civil és üzleti szféra szereplői között. Az együttműködés eredményeképpen soha nem látott természetbeni és pénzügyi adományt tudtak gyűjteni magánszemélyek és vállalkozások. Mind az önkéntesek áldozatvállalása, mind az adománygyűjtés mértéke, a segélyszervezetek rövid és hosszú távon létező és jelen lévő segítségnyújtása kiváló példája és bizonyossága annak a humanitárius elkötelezettségnek, amely bizonyítja és folyamatosan bizonyíthatja egy közösség összefogásban rejlő segítő, jobbító erejét.

³⁰ Magyar Helsinki Bizottság [é. n.].

³¹ Budapest Főváros Önkormányzata 2022.

³² Lásd: <https://help.budapest.hu/budapest-helps-tamogatasi-program/>

Felhasznált irodalom

- Adománygyűjtés az ukrán menekülteknek. *Hit.hu*, 2022. március 2. Online: <https://www.hit.hu/hirek/adomanygyujtes-az-ukran-menekulteknek>
- BAKRÓ-NAGY Ferenc – MIZSUR András (2022): Alig maradnak itt az ukrainai menekültek, alig kérnek segítséget az államtól, és azt is nehezen kapják meg. *Telex.hu*, 2022. május 9. Online: <https://telex.hu/belfold/2022/05/09/orosz-ukran-haboru-menekultek-menedekes-statusz-magyar-helsinki-bizottsag-budapest-migration-aid>
- BALCZÓ Mátyás (2023): Lakbér, recept, tanácsadás. *Evangelikus.hu*, 2023. december 21. Online: <https://www.evangelikus.hu/hireink/itthon/lakber-recept-tanacsadas>
- Budapest Bike Maffia [é. n.]: Összefogás az Ukrajnából érkező menekült emberekért. Online: <https://bikemaffia.com/menekultkrizis/>
- Budapest Főváros Önkormányzata (2022): Hogyan segít a Fővárosi Önkormányzat a Budapestre érkező ukrainai menekülteknek? Online: <https://help.budapest.hu/blog/2022/03/30/hogyan-segit-a-fovarosi-onkormanyzat-a-budapestre-erkezo-ukrainai-menekulteknek/>
- Együttműködik a UNHCR és a Baptista Szeretetszolgálat az ukrainai menekült segítéséért. *Hirado.hu*, 2022. augusztus 12. Online: <https://hirado.hu/kulfold/cikk/2022/08/12/egyuttmukodik-a-unhcr-es-a-baptista-szeretetszolgalat-az-ukrainai-menekult-segiteseert>
- HAUTZINGER Zoltán – HEGEDŰS Judit – KLENNER Zoltán (2014): *A migráció elmélete*. Budapest: Nemzeti Közszeretési Egyetem Rendészettudományi Kar.
- Katolikus Karitás [é. n.]: Hogyan tud segíteni az Ukrajnából menekülőknél? Online: <https://karitasz.hu/hirek/hogyan-tud-segiteni-az-ukrainabol-menekuloknek>
- KÓNYA Rita (2023): Pszichoszociális segítséget is nyújt a Magyar Vöröskereszt az ukrán menekülteknek. *Euronews*, 2023. április 19. Online: <https://hu.euronews.com/2023/04/19/pszichoszocialis-segitseget-is-nyujt-a-magyar-voroskereszt-az-ukran-menekulteknek>
- Közvetlenül az ukrán határról viszi a menekülteket munkásszállókra egy hazai cég. *HVG.hu*, 2022. február 25. Online: https://hvg.hu/kkv/20220225_Kozvetlenul_az_ukran_hatarrol_viszi_a_menekulteket_munkasszallokra_egy_hazai_ceg
- MAGYAR Ádám (2023): Budapesten feledtetik el a háború poklát húsz kelet-ukrainai gyerekkel. *Euronews*, 2023. március 17. Online: <https://hu.euronews.com/green/2023/03/17/budapesten-feledtetik-el-a-haboru-poklat-husz-kelet-ukrainai-gyerekkel>
- Magyar Helsinki Bizottság [é. n.]: Jogi segítség az Ukrajnából menekülőknél. Online: <https://helsinki.hu/ukr/>
- Magyar Máltai Szeretetszolgálat [é. n.]: *Jelentés 24: A Magyar Máltai Szeretetszolgálat részvétele és érintettsége az Ukrajnában zajló fegyveres konfliktus humanitárius következményeiben*. Online: <https://ukraine.maltai.hu/hu/jelentesek/2022/12/jelentes-24-a-magyar-maltai-szeretetszolgalat-reszvelete-es-erintettsge-az-ukrainaban-zajlo-fegyveres-konfliktus-humanitarius-kovetkezményeiben/>
- Magyar Református Szeretetszolgálat (2023): Pályázati felhívás. Online: <https://jobbadni.hu/hirek/palyazati-felhivas>
- Magyar Református Szeretetszolgálat [é. n.]: Menekültmisszió. Online: <https://jobbadni.hu/szolgalataink/tarsadalmi-missziok/menekultmisszio>
- Megkezdte működését az Ökumenikus Segélyszervezet Ukrán Menekülteket Támogató Központja Budapesten. Online: <https://segelyszervezet.hu/aktualitasok/megkezdte-mukodeset-az-okumenikus-segelyszervezet-ukran-menekulteket-tamogato-kozpontja-budapesten/>

MigAid [é. n.]: A küldetésünk. Online: <https://migaid.org/kuldetes/>

United Way Magyarország (2023): *#együttukrajnáért – a Migration Aid projektje*. 2023. január 7. Online: <https://unitedway.hu/egyuttukrajnaert-a-migration-aid-projektje>